

Олефіренко О. Г.

Старший викладач кафедри пошуку, рятування та спеціальної фізичної підготовки,
Українська Державна Льотна Академія,
м. Кропивницький, Україна

СИСТЕМА РЕАГУВАННЯ ДСНС УКРАЇНИ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану система цивільного захисту України набуває особливого значення, адже масштаби ризиків для населення, інфраструктури та довкілля суттєво зросли. Діяльність ДСНС демонструє підвищення стійкості державних механізмів реагування, адаптацію до гібридних загроз і впровадження нових підходів до управління ризиками. Аналіз цих процесів є важливим для вдосконалення державної політики у сфері безпеки та цивільного захисту.

Метою дослідження є узагальнення тенденцій і результатів діяльності системи реагування ДСНС України на надзвичайні ситуації та визначення ключових викликів її функціонування в умовах воєнного стану.

Згідно із Законом України «Про правові засади цивільного захисту», система цивільного захисту визначається як єдина державна система, що включає центральні органи виконавчої влади, місцеві адміністрації, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадян, діяльність яких спрямована на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру [1]. Основними принципами її функціонування є пріоритетність завдань захисту людини, законність, єдність управління, своєчасність реагування та поєднання державного і громадського контролю.

На міжнародному рівні підходи до управління ризиками надзвичайних ситуацій ґрунтуються на положеннях Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, яка визначає пріоритетами підвищення стійкості суспільств, удосконалення механізмів попередження катастроф і зменшення їхніх наслідків [2]. Європейський Союз також розвиває інтегровану політику реагування через Union Civil Protection Mechanism, спрямовану на координацію допомоги між державами-членами у разі масштабних катастроф [3].

Узагальнюючи, сучасна система реагування ДСНС України є складовою глобальної архітектури управління ризиками, що інтегрує національні та міжнародні підходи до забезпечення безпеки людини, і водночас трансформується відповідно до умов воєнного стану, враховуючи потреби оперативної мобільності, міжвідомчої взаємодії та цифровізації процесів управління.

Аналіз офіційних статистичних звітів Державної служби України з надзвичайних ситуацій засвідчує, що у 2021–2024 роках відбулися істотні зміни у структурі та масштабах надзвичайних ситуацій (НС) як природного, так і техногенного походження. Загальна кількість зареєстрованих НС у 2021 році становила 124 випадки, що відповідало середньорічному показнику довоєнного періоду [4; 5; 6]. Проте вже у 2022 році, з початком повномасштабного вторгнення РФ, спостерігається різке зменшення офіційно класифікованих надзвичайних ситуацій — до 66, що пояснюється переорієнтацією частини подій на військову класифікацію, зміною критеріїв обліку та навантаженням на рятувальні підрозділи. У 2023 році зафіксовано 110 надзвичайних ситуацій, а у 2024 році — 106, що свідчить про поступове відновлення функціонування системи моніторингу ризиків і адаптацію механізмів реагування до умов воєнного стану [4; 5; 6]. Ці дані відображають зростання ефективності системи координації між центральними та місцевими органами влади, а також впровадження цифрових інструментів спостереження, зокрема регіональних систем раннього оповіщення [2]. Структура надзвичайних ситуацій за видами свідчить, що у 2021–2022 рр. домінували техногенні події (пожежі, вибухи, аварії на транспорті, у житлово-

комунальній сфері), тоді як у 2023–2024 рр. суттєво зросла частка НС природного характеру (пожежі в екосистемах, паводки, буревії, посухи), пов'язана з наслідками змін клімату та руйнуванням екосистем у зонах бойових дій.

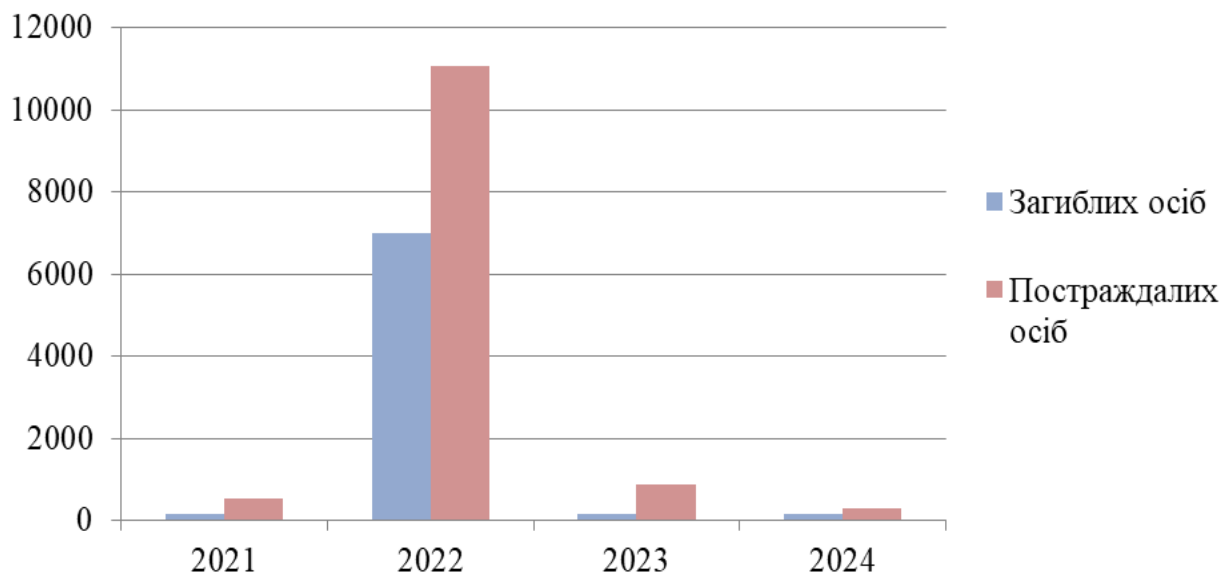

Рисунок 1 – Динаміка кількості загиблих і постраждалих осіб унаслідок надзвичайних ситуацій в Україні у 2021–2024 роках (за даними ДСНС України)
Джерело: складено автором з використанням даних [4; 5; 6].

Особливу увагу слід звернути на динаміку людських втрат: у 2022 році загальна кількість загиблих перевищила 7000 осіб, а постраждалих — понад 11 000 (рис.1). Починаючи з 2023 року, ці показники стабільно зменшуються: у 2023 році — близько 800 загиблих і 1200 постраждалих, у 2024 році — близько 700 загиблих і 1000 постраждалих. Це є свідченням посилення профілактичної роботи, підвищення рівня готовності населення до дій у надзвичайних ситуаціях, удосконалення евакуаційних процедур та ефективнішої взаємодії підрозділів ДСНС із місцевими адміністраціями [3].

Таким чином, за результатами аналізу можна констатувати, що у 2021–2024 роках система реагування ДСНС України продемонструвала здатність до стійкості та адаптації у складних умовах війни. Незважаючи на зростання кількості природних і техногенних подій, тенденція до скорочення людських втрат і стабілізації показників свідчить про підвищення рівня координації та результативності заходів цивільного захисту.

Література:

1. Про правові засади цивільного захисту: Закон України від 24.06.2004 № 1859-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1859-15#Text>.
2. United Nations Office for Disaster Risk Reduction (2015). Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. URL: <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>.
3. European Commission (2023). Union Civil Protection Mechanism (UCPM): Strengthening Disaster Resilience in Europe. URL: <https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/>.
4. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. (2022). Звіт про результати діяльності ДСНС України за 2021 рік. Київ: ДСНС України. URL: <https://dsns.gov.ua>
5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. (2023). Звіт про результати діяльності ДСНС України за 2022–2023 роки. Київ: ДСНС України. URL: <https://dsns.gov.ua>
6. Ministry of Internal Affairs of Ukraine, State Emergency Service. (2024). Annual Report on Emergency Response and Risk Management in Ukraine 2024. Kyiv: MIA of Ukraine. URL: <https://dsns.gov.ua/en>